

Aylık Suriye Bülteni Esed Rejimi ile Normalleşme

Mart 2023

Bu rapor, Suriye sahnesinde Mart ayındaki en önemli olayları üç ana eksen içinde inceliyor: Siyasi eksende, Arap dünyasının Esed rejimi ile normalleşmesi, bazı Arap taraflarının Esed'i Arap Birliği'ne geri döndürme çabalarına ve Suriye muhalefetinin Arap ve bölgesel normalleşmeyle Esed rejimine karşı adımlarının olmamasına işaret ediyor. Güvenlik ekseninde ise, İsrail'in hava saldırılarının artması ve alanının genişlemesi tartışılırken, Amerikan güçleri ile İran destekli milisler arasındaki güvenlik gerilimi Suriye'nin doğusunda arttığı ve YPG/SDG unsurların, IKBY bölgesindeki Süleymaniye vilayetine giden ve düşen iki helikopterde ölmesi ele alınıyor. Son olarak, ekonomik ekseninde, deprem mağdurlarına insani yardım faaliyetlerinin önemli ölçüde gerilemesi, gıda fiyatlarının yükselmesi ve Suriyeli vatandaşların satın alma gücünün azalmasıyla ilgili konulara değinirken, rejimin yolsuzluk ağının, halkın yaşam standartlarını ve ekonomik istikrarlarını tehdit etmesine odaklanıyor. Esed rejiminin insani yardım kaynaklarını arttırmak ve ekonomik yaptırımları kaldırmak için uluslararası toplumu tehdit etmeye devam ettiği vurgulanıyor.

Kötüleşen güvenlik göstergeleri

Suriye'de Şubat ayındaki siyasi gelişmeler arasında, Suudi Arabistan'ın Esed rejimiyle ilişkilerini yeniden kurması en önemli olaylardan biri oldu. Suudi Dışişleri Bakanlığı, rejim hükümetiyle konsolosluk hizmetlerini yeniden başlatmaya yönelik çalışmaların başladığını duyurdu ve Suudi Arabistan'ın Esed rejimini Arap zirvesine resmi bir şekilde davet etmeyi ciddi bir şekilde düşündüğü görülüyor. Suudi Dışişleri Bakanının, Esed rejimini izole etmek yerine diyalogun gerekli olduğunu vurgulaması, özellikle Mısır'ın Şubat ayında Şam'ı ziyaret etmesi bu bağlamda öne çıktı. Ayrıca Esed'in on yılı aşkın bir süre sonra ilk kez Mısırlı bir Bakan ile görüşmesi, Mısır'ın Suriye dosyasına olan ilgisinin artmasına yol açtı. Öte yandan, Esed rejiminin Arap Ligi'ne geri dönüşü, Arap ülkeleri arasında uyum eksikliği nedeniyle yakın gelecekte mümkün görünmüyor çünkü Katar ve diğer Arap ülkeleri, Esed rejimi tarafından gerçek değişikliklerin uygulamaya sokulmadan rejimle ilişkileri yeniden kurmayı reddediyor.

Ayrıca, Beşar Esed, Rusya'nın Ukrayna'yı istila etmesinden bu yana ilk kez resmi bir ziyaret için Moskova'ya gitti. Ziyaret, Türkiye'nin Esed rejimiyle ilişkilerinde ilerleme kaydetmek için Rus çabalarının bir parçası olarak gerçekleşti. Ancak Esed yönetimi, Türkiye'nin bu yakınlaşmayı önlemek için sarf ettiği çabalar karşısında hiçbir ilgi göstermiyor, Türkiye'deki seçimlerden önce somut adımlar atmaktan kaçınıyor ve Dışişleri Bakanları veya liderler seviyesinde herhangi bir toplantı gerçekleşmeden önce, Türk ordusunun Suriye'nin kuzeyinden çekilmesinin zaman çizelgesinin belirlenmesiyle ilgili ön koşulunu beyan etti.

Öte yandan, resmi Suriye muhalefeti siyasi sahnede yokluğunu koruyor. Muhalefet organları, Suriye devriminin en azından en düşük taleplerini karşılayacak politikalar öneremiyor, böylece 2254 sayılı BM Güvenlik Konseyi kararına uygun olarak siyasi süreci ilerletemiyor.

Suriye'deki İran etkisinin arttığına dair güvenlik göstergeleri

İran'ın Suriye'deki nüfuzunun arttığına dair göstergeler var. İsrail ise Şam, Halep, Humus ve Tartus vilayetlerindeki güvenlik ve askeri hedeflere dönük hava saldırıları ve füze saldırıları gerçekleştirmeye devam ediyor. SBu saldırılar, Halep Uluslararası Havaalanı'nın birkaç gün boyunca hizmet dışı kalmasına neden oldu ve İran Devrim Muhafızları'nın bir danışmanı olan Milad Heidari'nin Şam'ın güneybatısında ölümüne neden oldu. İsrail, bu bombardımanların İran Devrim Muhafızları'na ait silah ve mühimmat siteleri, silah ve savaş ekipmanı taşıma yolları hedef aldığını söylüyor.

Suriye'nin kuzeybatısında, sivil haklarla ilgili yasal bir çerçeve ve sivil-askeri güvenlik ilişkilerinin düzenlenmesindeki eksiklikler nedeniyle sivillere yönelik ihlaller devam ediyor. Cinderes bölgesinde SMO'ya bağlı Ceyş el Şarkiye grubuna ait unsurlar tarafından Nevruz Bayramı kutlayan Kürt sivillere yönelik bir saldırı gerçekleşti. Bölgede halkın öfkesi ve protestoları birkaç gün boyunca devam etti ve suçluların hesap vermesi ile askeri grupların şehir merkezlerinden ve kasabalardan ayrılması talep edildi. Suriye muhalefeti saldırıyı kınadı. Hayatını kaybedenlerin cenazelerine katıldı ve ailelerine başsağlığı ziyareti gerçekleştirdi. Sorumlular Askeri Polis'e ve Askeri Mahkeme'ye teslim edildi.

Öte yandan, Dera vilayetinde ayrı ayrı gerçekleşen güvenlik olayları sonucunda aylar boyunca 21 kişi suikastlerde ve 19 kişi değişik güvenlik olaylarında hayatını kaybetti. Vilayetin kontrolü rejim güçleri tarafından sağlandıktan sonra yapılan uzlaşma anlaşmalarından bu yana, rejime bağlı ve muhalif askeri personelleri hedef alan suikastler vilayetin en belirgin özelliklerinden biri haline geldi.

Son günlerde, Suriye'nin kuzeydoğusunda Amerikan güçleri ile İran destekli milisler arasında güvenlik gerilimi yaşanıyor. Haseke kırsalındaki bir koalisyon üssüne yönelik insansız hava aracı saldırısı sonucunda bir Amerikan müteahhidi öldürüldü ve 5 asker ile başka bir müteahhit yaralandı. Bunun üzerine Amerikan güçleri birkaç hedefi hava saldırısıyla bombaladı. Bunlardan en önemlisi Deyr ez-Zor şehrinde İran yanlısı gruplara ait bir silah deposuydu. Ayrıca Meyadin Çölü ve Ebu Kemal kırsalındaki askeri mevziler ve hedefler de vuruldu. İran destekli silahlı unsurlar arasında onlarca ölü ve yaralı olduğu aktarıldı. Milisler de Amerikan üslerine saldırılar düzenledi, El Ömer petrol sahası ve Deyr ez-Zor'daki Koniko gaz tesisine kamikaze dronlar ve füzelerle saldırdılar. Bu gerilimin ilk örneği olmadığı, İran destekli Şii milislerle Amerikan güçleri arasında Suriye'de sıklıkla karşılıklı bombardımanlar yaşandığı biliniyor. Amerikan yetkililerine göre, milisler 2021'den bu yana Suriye'deki koalisyon güçlerine yaklaşık 78 roket, havan topu ve mayınlı dron saldırısı düzenledi. Ancak bu olayların bölgesel gelişmelere yansımaları muhtemelen daha önemlidir. Bu saldırılar, Amerika Merkez Kuvvetleri Komutanı (CENTCOM) Generali Michael Kurilla'nın YPG/SDG liderliğiyle yaptığı görüşmelerden sadece birkaç gün sonra gerçekleşti. Ayrıca, Suudi Arabistan ve İran

arasındaki ilişkilerin Çin desteğiyle yeniden başlatılması da bu olaylarla aynı döneme denk geldi.

Son günlerdeki önemli bir gelişme, SDG ‘terörle mücadele birimleri’ (YAT) isimli yapının bünyesinde yer alan dokuz kişinin ölümü oldu. İki helikopterin Süleymaniye’ye taşıdığı sırada düşmesinin ardından, birim komutanı Şervan Kobani dâhil olmak üzere söz konusu dokuz unsurun ölümü ilan edildi. SDG, açıklamasında helikopterlerin kötü hava koşulları nedeniyle düştüğünü belirtti, ancak birimlerinin askeri helikopterlerini kullanımını ilk kez açıklaması ve olayın, Türkiye’nin PKK’nın faaliyetlerine karşı tepkisi olarak Süleymaniye’de artan faaliyetler gösteren bölgede meydana gelmesi nedeniyle resmi hikâyeye ilişkin sorular gündeme geldi. Ayrıca, ölen dokuz unsurun, Cizre, Kobani ve Afrin bölgelerinden gelmesi, bu da YPG/SDG içindeki iç çatışmalar hakkındaki tartışmaları yeniden gündeme getirdi. Bir taraf, uluslararası koalisyon kuvvetleri ve ABD’ye yakın Suriyeli liderlikler tarafından temsil edilirken, diğer taraf Kandil yönetimini temsil ediyor.

Uluslararası insani yardım çabalarının ve Suriyeli girişimlerinin geri çekilmesi

Suriye’nin kuzeybatısındaki bölgeler, Mart ayının başından bu yana afetten etkilenenlere yönelik insani yardım faaliyetlerinde %35’lik belirgin bir düşüş yaşandı. Halep ve İdlib kırsallarındaki binlerce aile fiyatların Ramazan ayında yükselmesiyle günlük bir öğün yiyecek temin etmekte aciz kaldı. Ayrıca, bölgede yoksulluk oranları yükselirken, halkın satın alma gücü düştü. Gıda fiyatları %38,6, tahıl fiyatları %32,3 ve süt ürünleri fiyatları %24,4 oranında arttı. Deprem felaketi ve savaş sonrası müdahale çabaları kapsamında, Suriye Forum’u, Suriye-Amerikan Tıp Derneği ve Sivil Savunma örgütü, "Ortak Operasyonel İttifak"ı oluşturduklarını duyurdu. Bu ittifak, örgütlerin çabalarını birleştirmek ve erken ekonomik iyileşme projelerinde çalışmayı artırarak bölgedeki yaşam standartlarını yükseltmeyi amaçlıyor.

Rejim bölgesinde ise, Ramazan ayında hayat pahalılığın artması ve yolsuzlukların krizi derinleşmesi, ekonomi politikalarının hala yokluğu ve Esed rejiminin kurumlarındaki yaygın yolsuzluk ve kriz tüccarlarının haksız kazanç sağlaması konusunda körlüğü, yaşam standartlarının kötüleşmesi üzerinde gölge düşürüyor ve insanların istikrarını baltalıyor. Gençleri yoksulluk sınırına ve Suriye’den göç etmeyi düşünmeye itiyor. Mart 2023’ün sonunda, Suriyeli ailelerin yaşam maliyeti 5,6 milyon Suriye lirasına yaklaştı. Suriye Lirası’nın değer kaybetmesi ve etkisiz para politikası nedeniyle, Suriye ile komşu bölgeler arasındaki fiyat farkı, Lübnan ve Irak sınırındaki büyük bir kaçakçılık hareketine yol açıyor. Sınırdaki haftalık 400 sığır ve koyun kaçakçılığı gerçekleşiyor. Bu durum, sığır fiyatının Şam’da bin dolar iken Lübnan’da 1500 dolar ve koyun fiyatının 200 dolar iken Lübnan’da 400 dolara kadar çıkması nedeniyle yerel pazarlardaki et arzını azaltıyor ve fiyatları artırıyor. Suriye’deki deprem zararlarıyla ilgili olarak, Beşar Esed, maddi kayıpların 50 milyar doları aştığını söyledi, ancak Dünya Bankası bunu 5,1 milyar dolar olarak tahmin etti. Rejim, yardım veren ülkeleri daha fazla yardım almaya ve ekonomisine yönelik yaptırımları kaldırmaya teşvik etmek için zararları abartıyor ve depremi araçsallaştırıyor. Suriye’nin doğu bölgelerinde, Haske ve Deyr ez-Zor’da kuraklık

sezonu birçok ürünün üretiminden çıkmasına neden oldu. Buğday üretiminin %25'ini tehdit eden bir durumda, diğer alanlar da üretim beklentilerinin altında kaldı. Yağmurun azalması, Suriye'nin yarısından fazlasının ekildiği 500 bin hektarlık araziye etkilerken, sulama maliyetlerini de günlük olarak yüz binlerce lira yakıt ve diğer giderlerle artırıyor. Ayrıca, yabancı ülkelere bağımlılığı ve Rusya'ya olan bağımlılığı artırıyor.

.